

proč! Postoj! Kaj ne vidiš, da se časih, za hip, zagrinjalo odgrne? Ne vidiš čudovitih podob, ki se kakor v begu vrste druga za drugo? Veš li, kaj so te podobe? To so pesniške prisposobe ali metafore, plod fantazije, ki z njimi pesnik izraža misli svojega uma. V tistem hipu, ko pesnik porabi metaforo, nam odgrne vpogled v svojo delavnico.

Kako torej nastane pesem? Denimo sem Gregorčičev „Zimski dan“, ker nam je v tem času najbližji. Morda je nastal tako-le: Pesnik se izprehaja lepega zimskega dne pod milim nebom, s katerega sije solnce brez gorkote. Kot temeljito izobražen mož ima pesnik v svojem umu veliko globokih misli, med drugimi tudi to, da je naša moderna kultura sicer sijajna navidez, a kruta, brezobzirna, brez srca, mrzla. Tako idejo si pridobi lahko vsak človek, če premišluje svet, čita časopise, gleda socialno bedo. Misel je resnična, a zato še ni pesniška. Kako ji dati pesniško obliko? Tu mora pa sodelovati pesnikova fantazija, prirojeni dar; treba je abstraktno, nevidno misel vliči v plastične, kipne podobe. Pesnik gleda, gleda... Kako svetlo sije to zimsko solnce, a brez toplote! V hipu pa mu združi domišljija tidve predstavi: zimski dan je vidna podoba moderne kulture, v obojem obilo svetlobe, a brez dobrodejne gorkote, oboje mrtvo. To je jedro pesmi. Tako smo za en trenutek pogledali v pesnikovo delavnico, v njegov

atelje, kjer smo videli v njegovi duši sliko zimskega dne: sneg kot mrtvaški prt, solnce kot pokopna sveča, in spodaj podpis: naša doba. Takoj nato pa se pesnik zopet skrije in zagrne; kajti kako to svojo sliko izrazi v kiticah in verzih in s kakšnimi besedami, to je zopet njegova skrivnost.

Ako se hočeš torej s pridom učiti od pesnikov, beri jih tako, da predvsem paziš na njihove metafore (slike, prisposobe), in sicer da si jih kar najživeje predstavljaš. Doslej najlepše metafore nahajaš v Homerju; tudi po lepoti pesniških podob se ceni pesem. Tudi Dantejeva posebna moč je v prekrasnih slikah. Naj te opozorim n. pr. kar na XXVI. spev te številke Dom in Sveta: pesnik hoče izraziti misel, da je videl v osmi grapi nebroj švigajočih plamenov, ki so zli svetovalci v njih bili zagrnjeni; a zdaj glej, kakšno lepo primeru rabi, da misel pove v čutni, nam vidni obliki, primeru namreč o kresnicah (v. 25–30); in precej nato sledi nova primeru (v. 34–40); pa že podlaga celega tega speva: zli svetovalci, ki so grešili s svojimi zlimi jeziki, so ogrnjeni tam v ognjene jezike — že ta slika je visokopesniška, duhovita.

Take slike rodi iz sebe le živahna, od Boga dana fantazija. In to je tretji znak pravega pesnika.

Ali jo čutiš v sebi tudi ti?

Dr. J. Debevec.

To in ono.

Dr. Andrej Karlin, škof tržaško-koperski.

Dne 20. januarja t. l. je cesar imenoval ljubljanskega kanonika dr. Andreja Karlina za tržaško-koperskega škofa. Presvetli gospod je bil rojen l. 1857. v Stari Loki ter je kot

DR. A. KARLIN
škof tržaško-koperski

duhovnik deloval najprej v dušnopastirski službi. Ko je bil v Rimu promoviran za doktorja obeh prav, se je v domovini pečal zlasti z vzgojo mladine kot gimnazijski katehet in vodja „Alojzijevišča“. Kljub obilnemu delu v gospodarskih organizacijah, ki so mu bile vedno na srcu, je nastopal kot odliččen cerkven govornik, a je ljubil tudi knjigo in pero. Znan je kot izvrsten poljuden potopisec, urejeval je nekaj časa „Drobtinice“, pisal slovenske šolske knjige za spodnjo gimnazijo. Vse mlado naše krščansko gibanje je spremljal z delom in topro simpatijo; zlasti za to je bil vesel vsakdo, kdor čuti z nami, njegovoga imenovanja za tržaškega škofa, h kateremu mu tudi „Dom in Svet“, čigar sotrudnik je bil nekaj časa, iskreno čestita. Bog ga blagoslavlja na vseh njegovih potih!

Koncert glasbenega društva „Ljubljana“.

Zaznamujem velik korak, velik napredek, ki ga je napravilo v dobrem letu društvo, ki je stopilo komaj pred nekaj leti v koncertno dvorano z resnim pevskim programom. Velpomemben se mi zdi ta večer. Društvo „Ljubljana“ je prodrlo ledino, premagalo zavirajoče pomisleke in predsodke ter stopilo v vrsto najresnejših slov. pevskih društev. Pokazalo je resno voljo in žilavo moč.

Isti večer pa je služil hkrati v proslavo Gerbičeve sedemdesetletnice. Izvajala so se — izvzemši dveh točk — izključno samo dela njegovega peresa. To je bil koncert one vrste, ko se proizvajajo samo domača dela, s samo domačimi močmi. Tudi s tega stališča, se mi zdi, je bil to posebno zanimiv večer.

Gerbiča poznamo vsi. Učenec je še one dobe, ko Slovenci na tem polju še nismo imeli ničesar ali pa le borne početke. Gerbič izvira iz one dobe, ko je bilo vse naše na-

rodno žitje še v popju in ni nihče vedel, kaj bo vzcveto iz njega. Nekaka prikrita, nedosežena želja se vleče po vseh Gerbičevih skladbah. Poln idealov, stremi za njimi, a doseči jih ne more; kdaj jih bomo Slovenci pač dosegli?

Gerbič je preprost skladatelj, ves poln slovenskega narodnega duha, njegova koncepcija je nežno začutena, včasih otožna, včasih ljubimkujoča, včasih pa naivno-idilična. Kot je slavnosten v svojem „Hosanna“, v „Benedictusu“ ali „Sanctusu“ ali pa v svojem „Slovanskem brodu“, pravitako je ljubek v svojih pesmicah erotične vsebine; kakor se pogovarja s pastirčkom, njegovimi ovcami in opazuje zumljajoče čebelice — svoj simbol — tako je resen v navdušenju domovinske ljubezni. Slog je enostaven, ne išče efekta z modernimi rafiniranimi frazami, ostaja v lahki, navadni strukturi tako v zboru kot v orkestru.

Zlagal je pa zbere posvetnega in cerkvenega značaja za moški, ženski, mešani zbor s samospevi ali brez njih. Ubral je nekaj lepih samospevov in dvospevov s klavirjem, pisal obširne komade za orkester, izdelal celo izvorno slovensko oero „Kres“, ki ji je zložil tudi libreto sam.

Gerbič je bil tudi med prvimi, ki so se začeli zanimati za našo narodno glasbo, ki ni prezrl naše narodne pesmi. Tam se je gotovo naskrkal tistega pristno narodnega duha, ki ga razodevajo njegove kompozicije. Gerbičeve zasluge na polju naše glasbe in njenega razvoja so nevenljive, trajni spomin si je pisal sam.

Pri koncertu je nastopil moški ter mešani zbor „Ljubljane“, soli in orkester „Slov. Filharmonije“. Moški zbor — močan krog 60 pevcev — razpolaga z dobrim materialom, ima zlasti lepe base, dasi tudi tenori niso slabi. Zadnji kažejo zlasti čilost in obvladajo neprisiljeno višino. Proizvajal je pet kratkih, v narodnem duhu in slogu zloženih zborov. Med temi moramo posebej omeniti „Pastirčka“. Če ga dvakrat slišiš, ga znaš napamet, ponarodel bo hipoma. Proizvajanje je bilo dostojno, interpretacija dokaj dobra, deklamacija včasih še nesigurna, kar je pri mladem zboru naravno in umevno. Zbor je v večini boljši od mešanega, ki je proizvajal — krog 150 pevcev in pevk — dva zbora svetnega in dva cerkvenega značaja. „Žitno polje“ je bilo poleg „Sanctusa“ in „Benedictusa“ brezdvomno naj-oljše. „Bučelar“, ki zahteva dobrega in izurjenega zbora, je bil mestoma premalo siguren in v dinamičnih prehodih premalo precizen.

Ženski zbor je nastopil v „Ave Maria“ in obeta lepih uspehov. Glasovi mladi, čili, tupatam v intonaciji sicer še malo nesigurni, v celoti pa izbornou učinkujejo. Alti so posebno lepi.

Sopranov samospev v „Ave Maria“ je pela šolana koncertna pevka gdč. J. Gerbičeva, ki razpolaga z lepšo nižino kot višino, tudi je boljša v *p* kot v *f*.

Gdč. M. Peršlova, obče znana operna pevka, je nastopila kot altistka v „Ave Maria“ s polnim sonornim altom, ki razodeva posebnost zlasti v nižji legi. Njegova barva in moč preskoči v nižini skoraj v moške glasove. Poleg omenjene točke je pela še arijo Barbe iz opere „Kres“ z dobrim uspehom. Visoka arija ji je dala priliko pokazati, da dobro rabi registre, dasi prehodi iz enega v drugega še niso prav dobri.

Naš mladi pevec g. Bajdè je pel Sattnerjevo pesem: „Dekle in ptič“, ki jo je skladatelj posvetil slavljencu. Lepa, gladko tekoča melodija se dobro prilaga nežnemu glasu Bajdetovemu, ki ima svojo moč v najvišjih legah. Dobro izšolan bi bil g. Bajde dober interpret liričnih partij.

Poleg omenjenih zborov je proizvajal mešani zbor tudi Premrlovo „Pesem žrjavov“, posvečeno Gerbiču ob sedemdesetletnem slavlju. Pesem je lepo zamišljena, krasno inter-

pretirana, učinek impozanten; ves izraz preprost, a eleganten. Proizvajanje je bilo dobro; tempo bi bil v uvodnem stavku lahko malo hitrejši.

Otvoril in zaključil je koncert orkester „Slov. Filharmonije“ pod vodstvom g. Czajaneke z jugoslovansko balado, oziroma rapsodijo. Prva se nam zdi boljša v koncepciji in izpeljavi kot druga. Gotovo pa sta obe točki na našem revnem orkestralnem polju dobrodošla komada.

Pevski zbor se lepo razvija v rokah pevovodja g. Svetka. Odrpta mu je pot do lepega cilja na polju slovenske glasbene prosvete. Po začrtani poti nam bo z enako disciplino in vztrajnostjo mogel nuditi vedno več dovršenih stvari.

„Ljubljana“ je na polju naše kulture med najpomembnejšimi društvi, njene prireditve zaslužijo vsega priznanja in resnega vpoštevanja.

Marko Bajuk.

O Vodnikovem podpisu

nam piše dr. Avg. Stegenšek: „V zadnji številki „Dom in Sveta“ (l. 1911. str. 42.) je gospod Adolf Robida čital v sklepčnih kljukah Vodnikovega podpisa besedico „Iliria“. Vendar pa je to čisto navaden znak lastnoročnosti, t. zv. manu pro-

GIOVANNI SCHIAPARELLI

pria. Tidve latinski besedici sta se pri podpisih izkrajala zapisovali, in sicer čezdalje bolj kratko, dokler se niso iz teh kratic razvili izbočeni repi, s katerimi mi dičimo pri podpisih svoja imena. Navadno so se poteze črke *m* pisale navpično, počez pa so se polagale poteze dveh *p* koncem se je obešal še *ia*... Vodnik pa je svoj znak pisal prav skrbno in nalašč ornamentalno. O kakem *I*-ju ali *r*-u pa ni v njem sledu.“

Isto nam je izporočil tudi dr. Mantuani. P. Kalist Medič nam piše:

„V frančiškanskem samostanu v M. Nazaretu — domačini pravijo v Nazarijih — v Savinjski dolini se je l. 1863. do 1864. nahajala novincem v pouk latinska knjiga z naslovom „Schola religiosa“. Nekje v tej dokaj obsežni knjigi sem našel Vodnika podpisanega še s samostanskim imenom „Fr. Marcellianus Vodnik“ s prav tako manuproprijo, s kakršno se je podpisaval kot dušni pastir na Koprivniku. Umevno je, da me je zelo zanimal že podpis sam novinca Vodnika, še bolj je pa moja pozornost vzbujala zares čudna njegova manuproprija. Da bi pa v Vodnikovi manupropriji skrita tičala